

Празникът Богоявление

Празникът Богоявление има най-древен произход сред празниците на Православната Църква. Макар сведенията за него от писмените паметници да са твърде оскъдни, достатъчно ясно свидетелства за него църковният писател Климент Александрийски (кр. II в. - нач. III в.), който говори за празнуването на месианството или божествеността на Исус Христос при кръщението Му в р. Йордан, отбелязвано от християните на 6 януари. Църквата в Египет е дала и древното име на празника – „празник на светлината” (на слав. „Просвещение”), което се е запазило у нас и до днес наред с наименованието „Богоявление”. Последното произлиза от думата „явяване” (гр. „епифания”), която била заменена с по-уточняващата „теофания” – т.е. „Богоявление”, отразяваща явяването на Бога в три Лица при кръщението на Исус Христос в р. Йордан. Днес празникът е наричан още „Кръщение Господне”, а също и „Йордановден”.

Отделянето на този празник от празнуването на Рождество Христово дало възможност да се отдаде дължимото на това важно и спасително събитие – Кръщението на Господ Исус Христос във водите на р. Йордан, при което се явила и тайната на Св. Троица. Тази е централната тема на празника, отразена и в тропара и кондака:

„При кръщаването Ти в Йордан, Господи,
се откри поколонението на Света Троица:
защото гласът на Отца свидетелстваше за Тебе,
като Те наричаше възлюбен Син,
а Духът във вид на гълъб
потвърждаваше верността на тези думи.
Христе Боже, Който си се явил
и си просветил света, слава на Тебе”
(тропар на Богоявление, глас 1)

„Яви се днес на вселената,
и Твоята светлина, Господи, се отрази върху нас,
които разумно Те възпяваме:
дойде и се яви, Светлина непостижима”
(кондак на Богоявление, глас 4)

Събитието, което чества на този ден св. Църква, се описва в подробности от четиримата евангелисти като основоположно за Христовото дело на земята. Това е ден на първото божествено явяване на Господ Исус Христос, начало на общественото Му служение и проповед, откриването Му като Месия - Спасител на човешкия род и като Син Божий – второто Лице на Св. Троица.

При р. Йордан виждаме ново творение – Бог, Творецът на вселената, я очисти и обновява посредством Сина и Светия Дух. Христос се потапя във водите, за да обнови творението – да освети материята и да очисти от греха човека, давайки образ на св. Кръщение, на смъртта и възкресението, чрез които се извършва нашето спасение. Могъщото действие на Божията сила при водите и гласът на Отца, Който свидетелства са предсказани от пророците в Стария Завет: „Гласът Господен се носи над водите... гласът Господен разтърсва пустиня” (Пс. 28:3,8). Още древните пророци са възвестявали нуждата от очистване и обновяване на човека: „ Умийте се, очистете се; махнете от очите Ми злите си деяния... Тогава дойдете – и ще отсъдим, казва Господ. Да бъдат греховете ви и като багрено – като сняг ще избеля; да бъдат червени като пурпур – като вълна ще избеля” (Ис. 1:16-18). Последният от пропоците също проповядва покаяние и покаяно кръщение, с което подготвя народа за идването ма Месия. За него прор. Исаия пише: „Гласът на викация в пустинята говори: пригответе път Господу, прави направете в пустинята пътеките за нашия Бог... и ще се яви славата Господня, и всяка плът ще види (спасението Божие); защото устата Господни изрекоха това” (Ис. 40:3,5). В струите на р. Йордан Господ Исус Христос е дал образ на нашето очистване (чрез св. Кръщение) и възвръщането ни към изгубеното достойнство на синове Божии чрез помазанието с Дух Светий (чрез св. Миропомазване). Тайнствата Кръщение и Миропомазване са взаимосвързани и ни правят участници в божественото естество (вж. 2 Петр. 1:14).

Празникът Богоявление като голям Господски празник има своите предпразненствени и следпразненствени дни. Близостта му с празниците Рождество Христово и Обрезание Господне е причина предпразненствените дни и постът, който го предхожда, да бъдат максимално съкратени. По устав богослужебното честване на празника Богоявление наподобява това на Пасха (Великден). Предпразненството му започва на 2 януари и продължава до 5 януари. В навечерието на празника се четат т.нар. царски часове със четива от Стария Завет, апостолските послания и от св. Евангелие. Извършва се и вечерня свързана със св. Василиева литургия. Празникът има подготвителен пост, който трае само един ден. Следпразненствените дни са от 7 до 14 януари, като в последния от тях е отданието на празника.

На 5 и 6 януари св. Църква е постановила да се извършва и Велик Богоявленски водосвет, а християните да черпят от водата за освещаване на душите и телата, както и за поръсване на домовете си. Великата благодат, която се излива над всички в тези дни е пророчески възвестена от прор. Исаия (Ис. 35 гл; Ис. 55:1-13; 12:3-6), чиито четива се припомнят в навечерието на празника и на самия празник при извършване на Великия водосвет.

Химнографията на празника Богоявление е изключително богата по съдържание и поетични форми. Тя е дело на едни от най-знаменитите химнописци на Църквата – св. Козма Маюмски, св. Иоан Дамаскин и св. Герман Цариградски. Хвалитните стихирни на празника представляват плетеница от пророчески предобрази от Стария Завет и тяхното изпълнение в Новия Завет. Всички богослужбни текстове разкриват както съдържанието и значението на главното събитие – Кръщението на Господ Иисус Христос в р. Йордан, така и връзката му с празника Рождество Христово от една страна, и от друга - с Възкресение Христово (Великден).